

KNJIŽNA POROČILA IN OCENE

Makedonski muzički folklor. Pesni I. Uredil **Zivko Firfov**. Knigoizdatelstvo »Kočo Racin«, Skopje 1953. XII. 96 str.

Med dosedanjimi zbiratelji in izdajatelji makedonskih ljudskih napevov je bila velika večina po rodu izven Makedonije. Pred nami pa je zbirka 208 pesmi, ki so jih zbrali sami makedonski folkloristi v najrazličnejših okoliših svoje domovine. Omejili se niso na določeno zvrst napevov in podali splošen prikaz melodičnega bogastva makedonskih pesmi. V zbirki prevladujejo taki napevi, ki so znani tako po mestih kot v podeželju. Tako omogočajo te pesmi splošen vpogled v makedonske melodične značilnosti. Z označbo »pesni« je treba v tej zbirki razumeti napeve s teksti, torej tudi plesne napeve s tekstom. Seveda so le-ti v manjšini, ker imajo Makedonci mnogo plesov, ki jih podpirajo zgolj instrumentalni napevi. Poleg melodičnih zapisov urednika zbirke Zivka Firfova so priobčeni tudi zapisi Metodija Simonovskega, Aleksandra Linina in Gjorgija Dimčevskega, medtem ko je tekste redigiral Risto Prodanov. Pesmi so bile zapisane v času od leta 1920 do leta 1953.

V primeri z doslej priobčenimi napevi, so zapisi te zbirke bolj precizno podani, zlasti v meličnem pogledu, kar je razvidno iz skrbno zabeleženih drobnih okrasnih not, ki podajajo zvočno bogastvo Makedonije. Seveda pa z dose-danjo tehniko beleženja še niso mogli zajeti vseh posebnosti (n. pr. »štucanje«). Tudi v pogledu ritma so zapisovalci stremeli podati vso zapleteno pestrost najraznovrstnejših odtenkov, čeprav ne vedno dovolj dosledno; pač pa jim je treba šteti v dobro, da niso vseh napevov utesnili v strukturo takta ter tako pokazali na ritmično prestejšo spevnost, ki je često zelo značilna.

Ob koncu zbirke je urednik podal analitične tabelarične preglede ambita, taktov in tonalnosti, dalje pregled krajev, pregled mestnih in vaških pesmi, pregled pesmi po sestavi izvajanja, slovar manj znanih besed in nekaj kazal.

Analitične preglede je urednik dobil na osnovi analize tonske vrste, osnovnega tona, ambita, finalnih tonov kadenc in formalne strukture melodij, ki so dodane vsakemu napevu posebej. Vsi napevi so transponirani na skupni finalis (g'). Vrstni red napevov v drobnem ni razviden, pač pa so le-ti razvrščeni v tri dele: 1. napevi »mažornega« tonskega karakterja (dur), 2. napevi z »mažornim« začetkom ter »minornim« zaključkom (dur-mol) in 3. napevi »minorne« tonalnosti (mol). Taka razvrstitev ima sicer praktično stran enostavnosti, žal pa ne podaja vseh odtenkov tonalne pestrosti makedonskih napevov. Zato je urednik skušal pri analizi tonskih vrst v mnogih primerih bolj natančno označiti tonalni značaj napeva. Pri tem je uporabil deloma običajno terminologijo za označbo monofonih koralnih tonalnih načinov, deloma označbe za harmonske tonalnosti, dalje označe za pravoslavne koralne tonalne načine, pa tudi arabsko terminologijo za označbo tonalnosti in še nekatere druge izraze (n. pr. »egzotički pentahord«). Vse to pa ni izvedeno dovolj dosledno, sicer bi lahko rabilo kot podlaga nadrobni razvrstitvi napevov, kar bi dalo jasen in interesanten pregled mnogostranosti tonalnih osnov makedonske folklore. Seveda pa je treba za vse to še dolgotrajnega študija in zbiranja gradiva ter so urednikovi napori

vsaj obsežno nakazali to problematiko. Iz pregleda ambita vidimo, da prevladujejo napevi v intervalu sekste (v Sloveniji septimal!). Pregled ritma kaže, da prevladujejo napevi s »hemiolno«
ritmično osnovo. Pri tem so v večini napevi, v katerih prevladujejo binari, pa čeprav tudi niso redki napevi z večino ternarov.

Tako lahko poudarimo, da urednikovi podatki k napevom v tej zbirki izdatno olajšujejo študij folklornega bogastva v makedonskih napevih in pomenijo važen prispevek k naši folkloristiki.

Radoslav Hrovatin

Makedonski narodni ora so koreografski znaci i terminologija. Koreografsko pismo go sestavile i ova zbirka ja uredile **Zivko Firfov** i **Gančo Pajtondziev**. Knigoizdatelstvo »Kočo Racin«, Skopje 1955. 84 str.

Potem ko so Makedonci v poslednjih letih često tudi pri nas pokazali svoje ritmično pestre in izrazno svojevrstne plese, mora vsakogar razveseliti, da jim je uspelo vse to tudi že zabeležiti in izdati ter tako ustvariti nove možnosti za študij njihove zelo razvite ljudske umetnosti tudi na tem področju. Izdajatelja Zivko Firfov, vodja muzikološko-koreografskega oddelka Folklornega inštituta NR Makedonije, in njegov sodelavec, koreograf Gančo Pajtondziev, sta sestavila makedonskim plesom primerne znake za označbo gibov. Pri tem uporabljata koreografijo, ki je kombinacija notnih znakov za označenje časovnega nastopa gibov, kot je že znano iz koreografije dr. V. Zganca, dalje novih znakov za označbo gibov nog in deloma ostalega telesa ter končno posebnega strokovnega opisa plesa. Pri tem načinu beleženja je razvidna razlika med ritmom napeva in ritmom plesa v značilni poliritmiji nekaterih primerov (Tropnalo oro golemo; Kalajdžiskoto). Večina priobčenih 20 plesov ima enostavno ritmično osnovo. Nad polovico, t. j. 14, jih ima $\frac{2}{4}$ mero in le 4 so v značilni »hemiolni«
meri (Tropnalo oro golemo $\frac{3}{16}$, Makedonka $\frac{3}{16}$, Nevestinsko $\frac{3}{16}$, Kalajdžiskoto $\frac{14}{16}$). Tako bo marsikdo v zbirki pogrešal nekatere znane makedonske plese (Crnogorka, Teškoto, Čučuk itd.). Ples novejšega izvora je »Mlada partizanka«, ki nagiba k polimetričnosti v odnosu napeva k plesu. Večina primerov so peti plesi. Ostali imajo instrumentalne napeve ljudskih glasbil (svorče, grneta, duduk, zurla in tapan, gajda). 8 plesov je priobčenih večglasno. Vendar je verjetno le dvoje večglasij originalnih folklornih stvaritev. Ostalo so najbrž priredbe urednika Z. Firfova. Plesi so bili zabeleženi na revijah in festivalih. Za 8 plesov je celo označeno, da so jih plesale šolske in društvene plesne skupine. Glede na to vidimo, da se v zbirki prepletata vidika ljudskoprosvetnega praktika z znanstvenim delavcem. Temu sicer ne bi a priori oporekali, vendar pa bi bilo potrebno nadrobno označiti, kako se izvajajo posamezni plesi v kmečkem okolju in kaj je nastalo na področju ljudske prosvete. Take opombe k vsakemu plesu posebej bi dale zbirki večji pomen. Ne glede na to pa je treba poudariti, da sta urednika izvršila na področju makedonske ljudske plesne umetnosti važno pionirsko delo, ki bo rabilo kot pomembno izhodišče za nadaljnji študij in obdelavo te panoge ljudske umetnosti.

Radoslav Hrovatin

Albanian and South Slavic Oral Epic Poetry. By Stavro Skendi. Philadelphia, American Folklore Society, 1954 (Memoirs of the American Folklore Society, Volume 44, 1954). Printed in Germany at J. J. Augustin, Glückstadt. Vel. 8°, VIII, 221 str.

Skendi je va knjiga o Albanski in jugoslovanski narodni epiki je spolnjena doktorska disertacija (habilitacijsko delo), sprejeta 1951 na Oddelku za slavistiko Kolumbijske univerze (Columbia University) v New Yorku in predstavlja dragocen donesek k spoznavanju albanske in srbskohrvatske ljudske epike in njenega medsebojnega razmerja; saj so avtorju kot svetovalci stali na strani najboljši poznavalci, med njimi Albert B. Lord Harvardske univerze, Cambridge Mass USA, in Alois Schmaus Münchenske univerze na Bavar-